

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
В ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІTHE ESSENCE AND FEATURES OF PUBLIC POLICY
IN A DEMOCRATIC SOCIETY

Стаття присвячена розкриттю сутності інституту публічної політики, а також визначенню особливостей формування публічної політики в сучасному демократичному суспільстві, зокрема, в Україні.

Зазначається, що з розвитком демократії відбувається трансформація держави як системи інститутів і правил, покликаних врегулювати й організувати суспільні відносини й основні процеси життєдіяльності державно-організованого суспільства. Поточне управління, розробка та ухвалення управлінських рішень адміністрування й надання адміністративно-управлінських рішень все більше перестає бути виключною справою держави та державних органів і все більше набуває ознак і характеру публічності, широко охоплюючи в означених процесах інституту громадянського суспільства та набуваючи ознак публічної політики.

Обґрунтовано, що в сучасному розумінні публічну політику можна представити як програму дій, спрямовану на вирішення певної проблеми чи комплексу проблем, досягнення визначеної мети. Це створює уявлення про публічну політику як про певний ступінь розвитку демократичного ладу та спільні зусилля держави, територіальних громад та інституцій громадянського суспільства щодо вирішення разом нагальних проблем. Подано огляд специфічних рис та особливостей становлення й розвитку публічної політики в сучасному світі та в Україні.

Зроблено висновок, що особливістю української моделі публічної політики є висока протестна активність громадянського суспільства, яка в умовах порушення каналів зворотного зв'язку і низького рівня довіри громадян до політичних інститутів. Відтак задля розвитку української моделі публічної політики ключовим елементом постає підвищення ефективності управління та публічності, засновані у воєнний час на мобілізаційних методах, а в повоєнний період – на загальному інтересі та ідеї причетності кожного громадянина до нагальних публічно-управлінських проблем життєдіяльності українського суспільства.

Ключові слова: держава, демократія, публічна політика, громадянське суспільство, публічне управління.

The article is devoted to revealing the essence of the institution of public policy, as well as defining the peculiarities of the formation of public policy in a modern democratic society, in particular, in Ukraine.

It is noted that with the development of democracy there is a transformation of the state as a system of institutions and rules designed to regulate and organize social relations and the main life processes of a state-organized society. The current management, development and adoption of management decisions of the administration and provision of administrative-management decisions increasingly ceases to be the exclusive business of the state and state bodies and increasingly acquires the characteristics and nature of publicity, broadly covering the institutions of civil society in the specified processes and acquiring the characteristics of public policy.

It is substantiated that, in the modern sense, public policy can be presented as a program of actions aimed at solving a certain problem or set of problems, achieving a certain goal. This creates an image of public policy as a certain degree of development of the democratic system and the joint efforts of the state, territorial communities and institutions of civil society to jointly solve urgent problems. An overview of the specific features and peculiarities of the formation and development of public policy in the modern world and in Ukraine is provided.

It was concluded that a feature of the Ukrainian model of public policy is the high protest activity of civil society, which is in the conditions of violation of feedback channels and a low level of trust of citizens in political institutions. Therefore, for the development of the Ukrainian model of public policy, the key element is the improvement of the effectiveness of management and publicity, based in wartime on mobilization methods, and in the post-war period on the general interest and the idea of the involvement of every citizen in the urgent public management problems of Ukrainian society.

Key words: state, democracy, public policy, civil society, public administration.

УДК 35.077: 323.21-048.26(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.39.3>

Дзвінчук Д.І.

д. філос. наук, професор,
директор
Інститут гуманітарної підготовки
та державного управління,
професор кафедри публічного
управління та адміністрування
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти та газу

Курилів С.В.

магістр публічного управління
та адміністрування
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти та газу

Актуальність теми дослідження. З розвитком демократії відбувається трансформація держави як системи інститутів і правил, покликаних врегулювати й організувати суспільні відносини й основні процеси життєдіяльності державно-організованого суспільства. Поточне управління, розробка та ухвалення управлінських рішень адміністрування й надання адміністративно-управлінських рішень все більше перестає бути виключною справою держави та державних органів і все

більше набуває ознак і характеру публічності, широко охоплюючи в означених процесах інститути громадянського суспільства.

Державне управління все більше стає управлінням публічним, а державна політика – політикою публічною. Відповідно, прийняття державно-управлінських рішень, яке колись було прерогативою органів державної виконавчої влади та державних службовців, все більше здійснюється за участю громадських активістів і їх організацій, набува-

ючи тим самим ознак публічно-управлінських рішень. Процес розробки та впровадження політико-управлінських рішень в демократичному суспільстві здійснюється на основі широкої демократизації, розширення політичної участі громадян, посилення їх впливу на найважливіші політичні рішення, вимогами транспарентності та підзвітності урядів перед громадянами. Демократичний механізм прийняття державно-управлінських рішень законодавчо закріплюється у формі таких публічних та обов'язкових процедур, які в силу свого нормативного характеру мають обумовлювати субсидіарний характер та відповідальність за прийняття, розробку й реалізацію таких рішень в остаточному підсумку самого суспільства. Як наголошує К. А. Швець, «розвиток сучасної демократії напряму пов'язаний з рівнем розвитку публічної політики та управління. Інститут публічної політики є тим соціально-політичним утворенням, яке за своєю природою покликане виступати умовою та засобом, що дозволяє суспільству формувати стратегічний «порядок денний», створювати внутрішні стимули та цінності суспільно-політичного розвитку, переводити конфлікти, що виникають у цьому процесі, у позитивно-функціональне русло, перетворюючи їх у елемент соціальної динаміки» [10, с. 84].

У сучасному світі публічна політика відіграє критичну роль у вирішенні глобальних викликів, таких як кліматичні зміни, економічна нестабільність, соціальна нерівність, охорона здоров'я та освіта. Розуміння процесу прийняття рішень у сфері публічної політики дозволяє краще оцінити, як формуються та реалізуються стратегії, що впливають на життя мільйонів людей. Отже, актуальним для науки публічного управління та адміністрування є дослідження процесів формування публічної політики, що сприяє розумінню того, яким чином урядові інституції приймають рішення, враховуючи інтереси різних соціальних груп, і як ці рішення впливають на суспільство.

Аналіз останніх досліджень та наукових праць. Проблематика формування та функціонування інституту публічної політики, підготовки, ухвалення та організації виконання управлінських рішень в органах публічного врядування є надзвичайно поширеною як в зарубіжному, так і в українському науковому дискурсі. Широко відомі такі імена зарубіжних класиків досліджень сфери держави і політики як Ханна Арендт, Гебріел Алмонд, Роберт Даль, Девід Істон, Іммануїл Валлерстайн, Роналд Інглехарт, Гільєрмо О'Доннел, Ларрі Даймонд, Майкл Уоллерстайн, Френсіс Фукуяма, українських вчених, що є класиками в національ-

ному вимірі – Валерій Бакуменко, Микола Головатий, Борис Кухта, Юрій Левенець, Микола Михальченко, Олег Рафальський, Валерій Ребкало, Сергій Телешун, Петро Толочко, Юрій Шемшученко. Плідно працюють в зазначеній тематиці сучасні вітчизняні науковці І. Дунаєв, М. Коваленко, О. Крутій, О. Крюков, М. Мішин, Б. Осипенко, В. Панасюк, С. Поліщук, О. Радченко, Т. Сокольська, Н. Сокур, Н. Фролова, К. Швець на останні публікації яких ми спиратимемося в даній науковій розвідці.

Мета дослідження полягає у розкритті сутності інституту публічної політики, а також визначенні особливостей формування публічної політики в сучасному демократичному суспільстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки публічна політика є мультидисциплінарним багатогранним динамічним явищем, її аналіз набуває комплексного характеру, що включає різнопланові виміри ухвалення рішень, взаємодію між громадянським суспільством та державними інституціями, а також врахування глобальних тенденцій та міжнародного контексту у формуванні політичних стратегій та програм. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти механізми реалізації державної політики, еволюцію управлінських моделей та вплив політичних і соціальних змін на державне управління і громадську політику.

Термін «публічна політика» набув широкого вжитку у науковому середовищі з моменту перекладу основних праць з англomовної літератури, що стосуються галузі державного управління. Публічну політику залежно від конкретного контексту можна розглядати і як явище, і як засіб, інструмент та механізм. Як феномен соціального буття публічна політика є особливою формою комунікації влади та соціуму, де громадяни є включеними у процес вироблення та реалізації владних рішень. Як механізм вироблення та реалізації владних рішень публічна політика спирається на інформаційно-аналітичну методологію та експертне супроводження управлінської діяльності.

За Дж. Андерсоном, публічна політика має кілька значень: 1) це свідомо цілеспрямована діяльність органів влади, а не сукупність випадкових дій; 2) це певний визначений курс, а не окремі, незв'язані між собою, рішення; 3) це реальна діяльність, а не просто намір щось зробити; 4) може бути позитивною (здійснення активних заходів із вирішення проблем) або негативною (свідомою відмовою втручатися в перебіг подій); 5) базується на законодавстві і є обов'язковою для виконання громадянами, яких вона стосується [11, с. 16].

Як зазначає А. Кутай, в цілому концепт публічної політики в американській та західноєвропейській науковій практиці від початку формувався через розуміння відмінностей та зіставлення категорій «приватне» й «публічне» [14, с. 24]. При цьому визначальним у розумінні публічної політики є чітке відмежування понять «публічний» та «приватний» простір, які виступають як ключові категорії для розрізнення між двома основними сферами соціального простору. Але вже наприкінці ХХ ст. відбуваються значні трансформації в розгляді публічної політичної діяльності. Вказане поняття переважно розглядалося через розуміння відмінностей та зіставлення категорій «державне» й «публічне» та почало охоплювати не лише суть національного, де держава виступає основним актором. Виникло розуміння різних рівнів політичної діяльності, таких як наднаціональний, національний і місцевий. Це, в свою чергу, відображається в розгляді публічних політик. На відміну від поглядів на публічні рішення як інструмент державного планування, орієнтованого згори донизу та ієрархізованого, вводиться принцип багаторівневої публічної політики. Цей підхід передбачає участь широкого кола акторів, серед яких держава займає лише одну з позицій серед інших учасників.

Новий погляд на багаторівневу публічну політику більш точно відтворює реальність і значно ускладнює визначення ролі державних інститутів у публічній політиці. Перехід від централізованого управління та регулювання до багатополюсного, де існує багато рівнів і центрів діяльності, із високим рівнем незалежності між різними акторами з різними інтересами, породжує потребу у визначенні процедур у публічній діяльності. Це вказує на те, що дії вже не регулюються статичними правилами, встановленими до початку дії та залишаються незмінними. Правила виникають в процесі взаємодії акторів різних рівнів протягом усього процесу публічної політики. Зміни в політичній арені обумовлені характером політичних проблем та розвитком впливу акторів та їх позицій [13].

В сучасному розумінні публічну політику можна представити як програму дій, спрямовану на вирішення певної проблеми чи комплексу проблем, досягнення визначеної мети. Це створює уявлення про публічну політику як про певний ступінь розвитку демократичного ладу та спільні зусилля щодо вирішення разом визначених питань. Відтак поняття «публічна політика» тлумачиться як «форма політичного процесу, що реалізується у публічному просторі за підтримки інформаційно-комунікаційних ресурсів і є комплексом прозорих вер-

тикальних та горизонтальних взаємодій його учасників, спрямованих на вирішення конкретної проблеми та досягнення визначеної мети шляхом впливу на поведінку акторів» [9].

Концепція конфігурацій публічних взаємодій у контексті вирішення соціальних проблем набуває особливої значимості в сучасних умовах, оскільки вона дозволяє розглядати варіативність силових балансів між різними рівнями управління. У певних ситуаціях можна спостерігати, що урядові інституції можуть бути менш впливовими порівняно з місцевою владою або територіальними громадами.

Сфера публічної діяльності розглядається як поле, де відбувається зіткнення та взаємодія стратегій різних акторів та систем, які діють на основі складних схем взаємодій. Ці схеми часто вирізняються більшою горизонтальною взаємодією, ніж традиційними вертикальними ієрархічними структурами управління. Отже, публічна політика – це політика, яка поєднує вертикальний вимір політичної комунікації (органи державної влади та місцевого самоврядування) та її горизонтальну площину (мережеві зв'язки між акторами політики) в процесах визначення предмета політики та впровадження політичних рішень [5, с. 71].

З огляду на ці умови, державні інститути все частіше не можуть зберегти монопольне право на регулювання публічної діяльності, що вимагає від них більшої гнучкості та адаптивності у взаємодіях з іншими акторами публічної політики. Зміст та напрямки публічної діяльності визначаються в результаті складного процесу взаємодії та узгодження інтересів між різними сторонами публічного процесу. Стратегії цих акторів стають визначальними у формуванні напрямків та механізмів публічної діяльності. За таких умов «ключовими завданнями сучасної публічної політики є досягнення суспільної згоди з усіма учасниками політичних процесів. Індикатором успішності публічної політичної системи є здатність своєчасно виявити проблеми з розвитком суспільства, проаналізувати причини їх виникнення знайти шляхи розв'язання та найголовніше – не допустити повторення певних помилок у майбутньому. Ефективне вирішення проблем у сфері публічної політики здійснюється у три кроки: приймаються рішення, спрямовані на вирішення проблеми, створюється механізм реалізації цих рішень та розробляється відповідний інструментарій» [8, с. 108].

Сучасній публічній політиці притаманна низка специфічних рис, до яких С. Телешун відносить:

1. Когерентність – узгодженість окремих елементів між собою та іншими сферами сус-

пільного буття, оскільки будь-яка суспільна проблема не обмежується однією сферою суспільного життя, а певною мірою зачіпає інші, а управлінсько-політичні рішення в одній сфері обов'язково відобразяться на інших (наприклад, зміна регулювання діяльності фізичних осіб-підприємців призведе до змін у пенсійній галузі, податковій, сфері послуг та торгівлі, зайнятості населення, соціальній – субсидії, допомога на дитину тощо).

2. Інструментальність – наявність комплексних засобів для її ефективного впровадження – тобто інституційної структури державного апарату, економічних, соціальних інститутів та неінституційованих недержавних ресурсів у формі підтримки заходів та принципів визначеної публічної політики.

3. Ієрархічність – наявність чіткого порядку вироблення, ухвалення і впровадження публічної політики, здійснення контролю за її ходом із боку і компетентних органів (вертикальна складова), і акторів політичного процесу (горизонтальна складова).

4. Публічна політика, на відміну від владної політики, виражає інтереси нації, її окремих секторів та регіонів, суспільних груп населення.

5. Прозорість – спілкування неурядових акторів із органами прийняття та впровадження політико-управлінських рішень, наявність механізмів постійної системної комунікації, враховуючи зворотній зв'язок.

6. Діалектичність – публічна політика, спрямована на вирішення певних проблем, є складовою загального стратегічного плану розвитку нації або народу загалом чи окремих її аспектів, тому внаслідок її реалізації щодо конкретного питання обов'язково формується наступна ціль публічної політики, яка природно формується із неї як продовження або коригування досягнутих результатів, вирішення проблем, які утворилися. Тобто, публічна політика безперервно розвивається та трансформується [4, с. 273–275].

В сучасному розумінні публічна політика розглядається як комплексне поле, що об'єднує різноманітні форми публічних дій і відіграє ключову роль у розвитку участі громадян у демократичних процесах, зокрема у деліберативній демократії. Проблема залучення громадян до процесу формування політичних рішень є особливо актуальною та дискусійною у сучасних умовах, оскільки політична участь виступає як один з центральних елементів поняття політичної поведінки [15, с. 101]. Ефективною формою такого залучення в умовах інституціональних змін у напрямі децентралізації влади, реформи місцевого самовря-

дування, які обумовлюють ефективну участь територіальних громад у здійсненні господарської діяльності та перерозподілі природних ресурсів (об'єктів, комплексів) Т. Сокольська, В. Панасюк, С. Поліщук та Б. Осипенко визначають державно-приватне партнерство, як один із найефективніших механізмів підвищення ефективності публічного управління та дієвим інструментом публічної політики [7, с. 199]. Така «партнерська взаємодія держави і приватного сектору ґрунтується на принципах досягнення балансу державних і приватних інтересів, економічної ефективності проектів, що реалізуються, діяльності соціальної спрямованості та взаємної відповідальності сторін за прийняті зобов'язання [2, с. 78].

В Україні громадяни мають можливість здійснювати політичну участь через різні канали, включаючи участь у виборах, місцевих і загальнонаціональних референдумах, членство в політичних та громадських об'єднаннях, подання петицій та скарг до органів влади на всіх рівнях. Серед різних форм політичної участі вибори визначаються як важлива та найбільш поширена. Важливість виборів полягає в тому, що вони є ключовою формою залучення громадян до політичного процесу. Участь людей у виборчих процесах забезпечує легітимізацію системи державної влади. Здійснення публічних дій у сфері публічної політики без використання інститутів представницької демократії є предметом проблем та обговорення [16, с. 30]. Це зумовлено, що різні напрями публічної політики формуються на основі перетинів взаємовпливів цілого ряду акторів, які зокрема можуть виникати між політично інституціоналізованими територіями та реальними просторами, де відбувається управління публічними процесами. Ці напруження схожі на протиріччя між загальною підтримкою, необхідною для дії політичної влади, і автономною легітимністю, що виникає в результаті реалізації конкретних публічних політик.

В контексті публічної політики джерела політичної легітимності можуть бути різноманітні. Зокрема, ефективним є механізм легітимності на основі досягнених результатів, виявленої здатності влади до оцінки та вирішення проблем. Однак такий підхід не є універсальним, оскільки іноді сама влада має обмежені можливості дії. Легітимність також передбачає підтримувану публічною владою чи домінуючими акторами систему, яка представляється як легітимна, та виділення та вирішення певних проблем, тим самим відводячи значення і ігноруючи інші. Побудова публічних проблем передбачає визнання деяких практик як допу-

стимих та справедливих. Значущу роль у легітимації публічної політики відіграють також процеси інституціоналізації, що встановлюють правила гри, дотримання яких забезпечує легітимність [3, с. 37].

У контексті легітимації публічної політики важливо розуміти різноманітність джерел політичної легітимації, що включає як досягнення позитивних результатів, так і забезпечення діалогу між різними учасниками політичного процесу. Це вимагає від державних інститутів здатності до адаптації та відкритості до взаємодії з громадськістю, зокрема, у процесі формування та реалізації публічної політики.

У сучасних умовах публічна політика в Україні зазнає значних трансформацій, що відображається в розширенні кола її акторів та ускладненні механізмів взаємодії. Так, залучення громадянського суспільства, експертної спільноти та міжнародних організацій до процесу формування та впровадження політичних рішень стає все більш важливим. Це вимагає розвитку ефективних механізмів участі та діалогу, що може забезпечити більшу легітимність та ефективність публічної політики. Таке трактування публічної політики як соціального явища полягає в фіксації «стосунків» між державною владою та суспільством, які можна спостерігати та використовувати при аналізі. Реальність показує, що в житті державного організму все більше уваги приділяється позиціям груп інтересів, які активно беруть участь у формуванні та розробці державної політики, впливають на прийняття та реалізацію політичних рішень. Це вимагає застосування не лише описових методик, що часто використовуються в соціальних дослідженнях, але й глибокого розуміння механізмів публічної політики, налагодження інформаційної взаємодії між органами публічної влади та суспільством [6, с. 77]. Сприяти цьому може аналіз того, як актори взаємодіють для подолання проблем і кризових явищ, що на сьогодні виявляються в демократичних практиках розвинених та суспільствах, що розвиваються.

Концепт публічної політики як соціального та політичного явища включає розуміння впливу державних органів влади, наділених легітимними публічними повноваженнями, на громадянське суспільство та реалізацію демократичної практики їх взаємодій. Ця взаємодія може приймати різні форми, зокрема в комплексі публічних політик, які спрямовані на надання послуг громадянам, реалізація яких призводить до конкретних результатів. Такі публічні політики спрямовані на мобілізацію різних видів діяльності та трудових процесів, здійснюються через взаємодію з соціальними

колективними та індивідуальними акторами. Зазвичай, ці публічні політики мають конкретну назву [3, с. 44].

Нові засади управління вимагають набуття таких навиків: здатність до стратегічного планування, встановлення цілей політики та визначення ролі уряду в них; здатність до посередництва та ведення переговорів [11, с. 19]. Це дає змогу вирішувати такі завдання: зменшення урядових витрат через трансформацію системи розподілу ресурсів у систему обміну ресурсами; використання владного ресурсу впливу та знання для пошуку способів організації розв'язання проблеми, а не самого її розв'язання; покращення забезпечення потреб громадськості; легітимації через збільшення довіри громадян.

Публічна політика через відкритість та прозорість влади забезпечує реалізацію владних повноважень. Під відкритістю та прозорістю розуміється така якість політичної влади, яка забезпечує наявність в системі політичних відносин широких каналів взаємопроникнення для всього спектру соціальних, економічних, політичних сил. Відкрита влада стає підзвітною суспільству і прозорою в організації діяльності свого бюрократичного апарату.

Публічна політика задає не лише демократичні параметри взаємодії держави та інших акторів, а до певної міри усуває протиріччя, що мають місце в реалізації демократичного принципу прийняття меншістю позиції більшості. Інтеракція, діалог, у якому держава виступає на рівних позиціях з іншими акторами, формують нову модель ухвалення політикування інтересів всіх заінтересованих сторін. Особливістю публічної політики є те, що вона визнає цінність не єдині дії, а цілі, по відношенню до яких кожен суб'єкт формує своє власне особливе ставлення [12, с. 13]. Тому публічна політика виступає засобом якісної зміни політичних відносин в цілому. Завданням теорії публічної політики є реалізація ціннісних змістів публічної політики як способу підвищення ефективності управління, та комунікаційного феномену, який відображає реальність.

Таким чином, публічна політика виступає як ключовий елемент в управлінні та організації політичної системи суспільства. Вона об'єднує різні аспекти політичного життя, зокрема, владу, інституційну структуру, соціально-економічні процеси та культурні виміри. Політична система, будучи центральною категорією політичної теорії та практики, відіграє роль центрального координатора в суспільстві, визначаючи та регулюючи ключові параметри його функціонування.

У контексті політичної системи важливою є роль політичної влади, яка спирається на різноманітні інструменти – від правових норм та авторитету до використання сили. Структурні компоненти політичної влади охоплюють суб'єкти, об'єкти, джерела, ресурси та процеси її реалізації. Влада виступає як регулятор та координатор важливих соціальних процесів, забезпечуючи стабільність і розвиток суспільства.

Публічна політика як соціальний феномен включає в себе розуміння взаємодії між державною владою та суспільством, акцентуючи на важливості демократичного процесу ухвалення рішень, де усі заінтересовані сторони мають можливість бути почутими та впливати на формування політики. Публічна політика визнає значущість не тільки дій, але й цілей, досягнення яких здійснюється через участь, діалог та співпрацю різних суб'єктів.

Завданням теорії публічної політики є не лише аналіз та розуміння цих процесів, але й розробка ефективних підходів до управління, використання інформаційних технологій та залучення громадянського суспільства для оптимізації ухвалення рішень та впровадження політики. Публічна політика, як така, включає в себе розробку, обговорення та впровадження політичних ініціатив, які орієнтовані на вирішення конкретних суспільних проблем, водночас спираючись на принципи демократичної взаємодії та участі.

Сучасні виклики, зокрема глобалізація, соціальні зміни та науково-технічний прогрес, потребують від публічної політики більш гнучкого та адаптивного підходу.

Можна аргументувати, що витоки публічної політики знаходяться у процесі формування законів, який полягає у створенні загальних норм поведінки для різних суб'єктів: громадян, урядових органів, місцевих органів влади, окремих службовців, громадських організацій. Активна участь громадян у законодавчому процесі є ключовою складовою реалізації публічної політики, оскільки це дозволяє громадянам безпосередньо впливати на процес прийняття державних рішень, включаючи формування законів та нормативно-правових актів. Участь громадськості в цьому процесі може бути реалізована через інститути, що дозволяють пряму участь або через консультативні органи. Існують два основних напрями залучення громадян у виконання публічної влади: безпосереднє прийняття законів громадянами через референдуми та співпраця громадян у процесі розробки та прийняття законодавства.

В Україні запити на публічну політику виникли через можливість різних інтересних

груп брати участь у формуванні політичного порядку денного, впливати на процес розроблення та втілення політичних рішень, а також взаємодіяти з усіма учасниками політичного процесу та розбудовувати складну мережу взаємозв'язків. Члени різних організацій, представляючи іноді протилежні інтереси, сприяють комунікативним взаємодіям для гармонізації соціальних інтересів. Цей публічний процес забезпечує відкритість та прозорість дій органів державної влади та місцевого самоврядування, активізацію участі всіх суб'єктів політичного процесу у формуванні, розробленні та реалізації політичного курсу, а також встановлення зворотного зв'язку з громадськістю, публічного діалогу та партнерських відносин між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства. Важливим аспектом є підтримка публічності відносин влади та бізнесу, співпраця суб'єктів політичного процесу з фахівцями та незалежними аналітичними центрами.

В Україні активна діяльність у сфері публічного управління супроводжується значними політичними трансформаціями, які включають конституційні зміни, судову, податкову, адміністративну та пенсійну реформи. Ці зміни свідчать про орієнтацію на громадянина-платника податків та спрямовані на покращення взаємодії між державою та громадянином. Проте, нестабільність правових процедур може ускладнювати формування ефективних владних інститутів. У контексті багаторівневої публічної політики з'являються нові виклики та можливості для реалізації політичних ініціатив. Це включає в себе не тільки взаємодію на національному рівні, але й інтеграцію регіональних та місцевих ініціатив у більш широкі національні та міжнародні контексти. Отже, публічна політика в Україні представляє собою динамічне поле, що вимагає комплексного підходу до аналізу та розробки політичних стратегій. Розвиток публічної політики та її адаптація до змінних умов сучасності є невід'ємною частиною процесу забезпечення ефективного управління та реалізації демократичних засад в державі. Важливою умовою успіху публічної політики є забезпечення відкритості, прозорості та участі громадян у процесі її формування та впровадження.

Не можна не зазначити, що від початку воєнної агресії путінського режиму на території України об'єктивно змінився формат і напрямки публічної політики в нашій державі. Адже «в умовах дії воєнного стану та потреб післявоєнної відбудови має функціонувати особлива форма публічної політики, заснована на високо відповідальній роботі органів публіч-

ної влади, діяльність яких має бути спрямована на планування та організацію економіки, що підкоряється чітко визначеній ідеї, цілі, стратегії, котрі мають бути зрозумілими українському народові, відповідають його інтересам, не суперечать традиційним духовно-моральним цінностям» [1, с. 19]. Доктори державного управління М. Коваленко та І. Дунаєв переконані, що в умовах воєнного стану є очевидною «необхідність проведення докорінних змін у підходах до формування засад публічної політики, націлених на глибоку трансформацію економічних відносин, яка має бути поставлена ціль запровадження зовсім іншої економічної моделі – мобілізаційної моделі розвитку економіки, яка є найбільш адекватною формою мобілізації суспільства до вимог воєнного часу та післявоєнної відбудови. Ніяка інша модель організації економічних відносин не здатна більш швидко та ефективно досягти поставлених цілей в стратегічних сферах, забезпечити максимальне використання існуючих та генерації нових ресурсів, факторів виробництва» [1, с. 9].

Висновки. Проведене в даній науковій розвідці дослідження надає можливості зробити висновок, що інститут публічної політики є ключовим для визначення демократичності того чи іншого суспільства. Цінність публічної політики полягає в її необхідності для існування сильної демократичної держави та в якості головного атрибута розвинутого громадянського суспільства. Така політика сприяє формуванню стратегічних політико-економічних рішень та отриманню публічної підтримки. Водночас публічна політика, з використанням демократичних засобів мобілізації суспільства, виступає як засіб легітимації владних структур. Таким чином, публічна політика, як політика суб'єктів публічного управління, що ґрунтується на механізмах публічного узгодження інтересів зацікавлених сторін, спрямована на досягнення суспільно значущих цілей та вирішення суспільно важливих завдань. Публічна політика, що регламентується демократичними процедурами, легітимізує громадську думку, створює контрагента в особі громадськості, готового до діалогу та сприяє розвитку демократичної держави.

Забезпечення реалізації публічної політики є багатоетапним процесом, що включає підготовку, активну реалізацію та оцінку результатів. Кожен етап відіграє важливу роль у формуванні ефективної політики, починаючи від аналізу проблематики, визначення цілей та завдань, вибору відповідних інструментів і закінчуючи узгодженням політики з інтересами різних груп. Процес реалізації передба-

чає ефективне управління ресурсами, координацію зусиль учасників та моніторинг. Оцінка результатів є ключовою для визначення ефективності політики та її подальшого вдосконалення.

Українська модель публічної політики є унікальною комбінацією глобальних, універсальних трендів публічності і національної практики, пов'язаною з соціокультурною матрицею, трансформаційним процесом і специфікою державного управління. Розвиток публічної політики в Україні характеризується активним залученням різних інтересних груп у процес формування політичного порядку денного та участі в розробленні та втіленні політичних рішень. Цей процес сприяє створенню відкритої та прозорої системи державного управління, де суб'єкти політичного процесу активно співпрацюють з органами влади та громадськими інститутами.

Особливістю української моделі публічної політики є висока протестна активність громадянського суспільства, яка в умовах порушення каналів зворотного зв'язку і низького рівня довіри громадян до політичних інститутів. Відтак задля розвитку української моделі публічної політики ключовим елементом постає підвищення ефективності управління та публічності, що включають в себе положення про підвищення якості надання послуг громадянам та положення та включають громадянське суспільство в процес співуправління, засновані не на мобілізаційних методах, а загальному інтересі та ідеї причетності до вирішуваних проблем. У розробці стратегії розвитку публічної політики мають брати спільну участь державні структури, експертні співтовариства і громадянський сектор, об'єднані мережевими принципами співпраці, в діалоговому і відкритому форматі спілкування.

З метою становлення публічного управління в Україні необхідно також: підвищити рівень підготовки державних службовців до роботи в умовах публічної діяльності влади. Важливим аспектом є інтеграція сучасних технологій у державне управління, зокрема впровадження електронного урядування. Це сприяє підвищенню ефективності державних послуг, забезпечує відкритість та прозорість влади, та підвищує рівень довіри громадян до державних інституцій. Розширити коло наукових інтересів в публічній політичній діяльності. Вдосконалити і пришвидшити процес впровадження електронного урядування. Розробити теоретико-методологічні основи публічної політики в Україні шляхом проведення семінарів, круглих столів, конференцій з обміну досвідом, зокрема і з колегами із країн ЄС,

які мають певний досвід публічної політичної діяльності.

Наукове опрацювання цих напрямків складає перспективи подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коваленко М. М., Дунаєв І. В. Складові публічної політики в умовах реалізації мобілізаційної моделі розвитку економіки. *Теорія та практика державного управління*. 2023. Вип. 1. С. 7–25. DOI: <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2023-1-01>
2. Крутий О. М., Радченко О. В. Основи партнерської взаємодії держави і приватного сектора. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 1 (54) : у 2 ч. ч. 1. С. 72–79.
3. Публічна політика: навч. посіб. за заг. ред. С.О. Телешуна. Київ : НАДУ, 2016. 340 с.
4. Публічна політика. *Політична енциклопедія*. [гол. ред. кол. Ю. Левенець]. Київ : Парламентське видавництво, 2012. 808 с.
5. Радченко О. В., Крюков О. І. Демократія в сучасному світі як фактор публічного управління: особливості прояву в умовах глобалізації. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2020. Вип. 2 (13). С. 69–78.
6. Радченко О. В., Погорелий С. С. Моделювання інформаційної взаємодії між органами публічної влади та суспільством. *Публічне управління : теорія та практика*. 2012. № 3(11). С. 77–85.
7. Сокольська Т., Панасюк В., Поліщук С., Осипенко Б. Державно-приватне партнерство як інструмент публічної політики в умовах децентралізації влади в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2020. Т. 8, № 6. С. 192–203. DOI: [10.15421/1520117](https://doi.org/10.15421/1520117)
8. Сокур Н., Мішин М. Публічна політика: виклики сьогодення. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Вип. 2. С. 104–109. DOI: <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa2832021237265>
9. Фролова Н. В. Теоретичні засади та складові елементи публічної політики. *Демократичне врядування*. 2021. Вип. 1. http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2021_1_16 DOI: [10.33990/2070-4038.27.2021.239245](https://doi.org/10.33990/2070-4038.27.2021.239245)
10. Швець К. А. Компаративний аналіз моделей публічної політики «Imperfect Democracies» на прикладі Литви та Польщі. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2022. Т. 14, № 2. С. 83–92.
11. Anderson James E. Public Policymaking: An Introduction. Boston, New York, 2003. 244 p.
12. Ansell C, Gash A. Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*. November 2007. Vol. 13. P. 16–27.
13. Maisuradze D., Nadibaidze T. Local Government Participation in the Open Government Partnership (OGP). Institute for Development of Freedom of Information. 2016. URL: [https://idfi.ge/public/upload/IDFI/OGP/Local%20Government%20Participation%20in%20the%20Open%20Government%20Partnership%20\(OGP\).pdf](https://idfi.ge/public/upload/IDFI/OGP/Local%20Government%20Participation%20in%20the%20Open%20Government%20Partnership%20(OGP).pdf)
14. Kutay A. After Governance: A Normative Reflection on Civil Society Participation in Policy Processes. *Tidsskriftet Politik*. 2015. No. 2. Vol. 18. P. 24–32. DOI: <https://doi.org/10.7146/politik.v18i2.27611>
15. Simon Herbert A. A Behavioral Model of Rational Choice. *Quarterly Journal of Economics-February*. 1955. Vol. 69. P. 99–118.
16. Waarden van F. Dimensions and types of policy networks. *European Journal of Political Research*. 1992. Vol. 21(1-2). P. 29–52.